

Västerås stad
Byggnadsnämnden
721 87 Västerås
byggnadsnamnd@vasteras.se

Detaljplan för Markörvallen 2 och del av Västerås 3:12 och 3:2 Haga, Västerås Dp 2009
Diarienummer 2022/00685

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av samrådshandlingarna för detaljplan Dp 2009 och anser att *det är helt fel att bygga på ett grönområde och härmed föreslår vi att planen rivs upp*. Vi motiverar vårt ställningstagande med nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen.

1. GRÖNYTA PER INVÅNARE BEFARAS MINSKA I FRAMTIDEN

Västerås är en stad som växer fort. Även förtätningen inom tätorten går fort. Detta innebär att dagens grönområden kommer att få ett ännu större tryck i framtiden, då antal kvadratmeter grönyta per invånare kommer att minska. Dessutom ger fler boende i förhållande till parkytor ett ökat tryck på gröna områden, vilket innebär ett större slitage på de ytorna som finns (Grönstrukturplan s. 83).

Att kunna vistas utomhus i en park eller i ett naturområde gör att vi mår bättre, som det konstaterats i Grönstrukturplanen. Därför är det viktigt att västeråsare kan uppleva stadens grönområden som tillgängliga. Naturskyddsföreningen pläderar för att inget natur- eller grönområde ska bli hårdgjord yta och/eller spärras av för allmänheten. Dagens grönytor kommer att vara ännu mer nödvändiga i framtiden.

Redan idag är det bara 63 procent av den totala grönytan per person som är allmänt tillgänglig grönyta för tätortsbefolkningen i Sverige (SCB, *Grönytor och grönområden i tätorter 2015*, s. 16). Med den aktuella planen är det inte bara parken som minskar utan även de användbara öppna grönytor för rekreation försvinner, eftersom denna är den enda öppna grönytan på planmark för rekreation, lek och spontanidrott i närområdet. Att förskolans gård kan användas när förskolan är stängd presenteras som en möjlighet, men man vet att en inhägnad förskola inte är inbjudande och då kommer de befintliga öppna ytorna som medger spontana aktiviteter med boll etc. vara borta.

Att förbättra tillgängligheten till tätortsnära natur och grönområden presenteras som en utmaning i Länsstyrelsens *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län*. Den bebyggda miljön påverkar hur människan kan ta del av naturen och miljön omkring sig, såsom för rekreation och fritidsaktiviteter. Ett inhägnat område förhindrar den vardagsrekreation som vi utövar för att återhämta oss, exempelvis spontan lek, träning eller en enkel promenad. Grönytor i tätorten nyttjas i hög grad av många olika grupper för olika sorters aktiviteter och därför finns det ett behov av en variation i de miljöer som tätortsnära natur erbjuder. Vardagsrekreationen sker främst i den tätortsnära naturen då vi inte har särskilt mycket tid att ta oss ut i skog och mark under vardagarna (*Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län*, s. 81). Därför är vikten stor att bevara den lilla grönyta som kommunen nu gör anspråk för att bygga på.

Naturskyddsföreningen håller inte med den samlade bedömningen som Stadsbyggnadsförvaltningen gör. Allmänheten och närboende stängs ute från grönytan i en stadsdel där det finns många boende i flerbostadshus.

2.

ÖSTRA UTMARKEN GRANSKAPSPARK HAR STOR BELASTNING IDAG

I Grönstrukturplanen, under avsnittet "Tillgänglighet och besöksstryck på gröna ytor", ser man belastningen på grannskapsparker och stadsdelsskogar. I Grönstrukturplanen (Karta 34 på sida 86) läser man att Östra Utmarken grannskapspark har ett mycket högt tryck, med 444 pers/ha (högt tryck är mer än 200 pers/ha). Trycket på de gröna ytorna har räknats fram utifrån befolkningsstatistik för de boende i området. Med utgångspunkt i riktlinjen att boende ska ha tillgång till 50 kvadratmeter friyta per person i grannskapspark eller stadsdelsskog inom 300 meter från boendet, är Östra Utmarken redan idag mycket belastad.

En del av västeråsarnas livskvalitet är just den fria tillgången till sina grönområden. Detta stod klart i en studie (Medina 2016) som undersökte hur parker och naturområden brukades av invånare i flera grönområden i Västerås. I stadsdelen Haga studerades ett skogsområde, två närparker och tre grannskapsparker, bland dem det aktuella detaljplanområdet. Resultatet visade att det aktuella området användes av de närboende för att sola och picknicken. Observationerna från området visade bruksvärden som genomfartsled, utevistelse för promenad, utevistelse för solbadning och hundrastning. I studien framgår också att hela 83% av de som intervjuades i Hagas grönområden bodde i lägenhet, något som visar att det sociala värdet av det aktuella planområdet är stort.

Det grönområdet som planen gör anspråk på har inte höga ekologiska värden, men med gräsmattorna och de få träden som finns har detta grönområde höga sociala värden. Västeråsarna behöver alla grönområden som finns idag och detta behov kommer att bli ännu större när staden växer. Därför anser Naturskyddsföreningen, i en strategisk och långsiktig strategi, att ingen yta som idag är grönområde ska bli en inhägnad och/eller en hårdgjord yta.

3.

GRÖNSTRUKTURPLANEN SOM ETT REDSKAP VID STADSPLANERING

Grönstrukturplanens övergripande mål är, bland annat, att ”parker och grönområden ska säkerställas för att tillgodose västeråsarnas behov av rekreation och friluftsliv, där grönområden fungerar som offentliga mötesplatser och där barn kan leka i en stimulerande miljö” (s. 19). I relation till detta mål klingar den aktuella planen riktigt dåligt, eftersom citatet återspeglar väl Östra Utmarken.

Naturskyddsföreningen anser dock att planen har gett utrymme till en positiv utveckling: det är mycket bra att man bygger en gång- och cykelväg längs Markörgatan, där det idag bara finns en gångväg. Det skulle säkerligen öka bruksvärden av grönområdet Östra Utmarken som genomfartsled.

Naturskyddsföreningens förslag är att utveckla grönområdet Östra Utmarken till ett bättre område för rekreation, avkoppling, omhändertagande av dagvatten (dagvattenfördröjning med eventuellt dagvattenanläggning), bättre temperaturutjämnande mm.

4.

BEHÖVS DET FLERA FÖRSKOLEPLATSER?

Vi har i media under hösten 2024 tagit del av beslut av Västerås stad att lägga ner fyra befintliga förskolor. Vi har dock inte kunskaper för att avgöra om flera förskoleplatser behövs, så att vi lämnar denna fråga till experter och politiker.

Men om det är så att flera förskoleplatser verkligen behövs pläderar Naturskyddsföreningen för att, i stället för att ta i anspråk grönområden, anpassa befintliga lokaler eller bygger på redan hårdgjorda ytor.

5.

RETORISKA FORMULERINGAR

Som vanligt under de senaste åren skrivs planerna med retoriska formuleringar för att måla dem som positiva och skapa ett positivt mottagande av dem. Detta med mål att övertala invånarna eller att minska kritiska röster eller motstånd. Att försköna försvinnandet av grönytor med ljuva uttryck utgör onekligen greenwashing.

I Samrådsinformation för Dp 2009 (”Vet du vad som planeras för Markörvallen”) beskrivs planen med följande mening: ”Vi tittar nu på möjligheten att *utveckla platsen* genom att möjliggöra för en förskola i två våningar. Vi tittar även på att *utöka trottoaren* till en gång-och cykelväg längs Markörgatan” (vår kursivering).

Utveckla platsen? Ordet ”utveckla” ger en positiv klang till meningen. Man kunde väl ha skrivit avveckla platsen, alltså avveckla grönområdet och bygga en inhägnad fastighet. Genom att presentera det som en utveckling försöker man påverka mottagandet i en positiv

riktning. Vi som är kritiska inför planen skulle kunna beskriva det i stället som att "utplåna det öppna grönområdet".

Utöka trottoaren? Ja, ordet utöka har också en positiv klang. Naturskyddsföreningen anser att det är bra att trottoaren utökas med en cykelväg, men det vi pekar på nu är att formuleringen som Stadsbyggnadsförvaltningen gör kan hjälpa att uppfatta planen som generellt positiv.

Ett annat exempel: "Detaljplanen innebär att parkmark tas i anspråk till förmån för en förskola" (Detaljplan s. 16). Ordet förmån har också en positiv klang och detta exempel visar att man försöker reparera det negativa med att parkmark tas i anspråk. Och texten fortsätter: "Parkmarken för allmänheten minskar men samtidigt finns det *möjlighet* att uppföra en förskola i ett lugnt och grönskande område där platsens gröna kvaliteter kan tas tillvara och bli en naturlig del av förskolegården" (vår kursivering). Det negativa med att ta parkmark i anspråk vänds om till positivt med ordet *möjlighet*, som pekar på potentiella bra alternativ.

Ett annat exempel på detta är att i planen hävdas att fler ekosystemtjänster ska tillföras som en del av kompensationsåtgärder (s. 8), och en av kompensationsåtgärderna som nämns är att "utveckla entréer till parken". Vad menas? Har inte parken entréer idag? De övriga nämnda åtgärder som att skapa rumsbildningar med bänkar och belysning välkomnas av Naturskyddsföreningen. Man kan väl göra dessa åtgärder utan att bygga en förskola på platsen?

I relation till att en större tall behövs tas bort vid ett eventuellt bygge går våra tankar till tidigare detaljplaner, där det hävdas att trädstammar som lekplatsutrustning på förskolegårdar bidrar till ekosystemtjänster, eftersom dessa är "död ved". Dessa avbarkade stammar är inte den sorters död ved som gynnar den biologiska mångfalden, eftersom de inte ruttnar och det är just nedbrytningsprocessen som ger upphov till positiva ekosystemtjänster.

Dessutom formuleras dessa åtgärder just som "kompensation", när de ej hjälper allmänheten och närboende som blir av med delar av grönytan i sitt närområde. Går det att "kompensera" överhuvudtaget för ett grönt område som försvinner?

I denna uppradning av exempel lyfter vi upp ett sista: "Planförslaget bidrar till funktionsblandning som ökar den grundläggande samhällsservicen i stadsdelen" (s. 16). Denna ganska oklara mening är byggd med bara positivt laddade ord: "bidrar" (positivt), "funktionsblandning" (låter invecklat), "ökar" (positivt), "grundläggande" (ger intryck av djupet), "samhällsservicen" (det som gynnar oss alla). Det är kanske inte många som förstår meningen (om någon ens gör det), men det ger ändå ett positivt intryck.

Naturskyddsföreningen ställer sig kritisk inför denna nya modalitet som Stadsbyggnadsförvaltningen använder sig av för att försöka påverka mottagandet bland medborgarna, genom att försköna presentationen av de negativa aspekterna i planerna.

REFERENSER:

Länsstyrelsen i Västmanlands län (2019). *Handlingsplan för grön infrastruktur i Västmanlands län*. Länsstyrelsens rapportserie, Rapport 2019:10.

<https://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/samhalle/planera-bygga-och-bo/gron-infrastruktur/regional-handlingsplan-for-gron-infrastruktur.html>

Medina, Eduardo (2016). *Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociotopkartering: en studie om användningen av grönområden i Västerås*. Västerås: Mälardalens högskola.

Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:mdh:diva-32451>

Statistiska centralbyrån (2015). *Grönytor och grönområden i tätorter 2015*. Övrig publicering under ämnesområde Miljö.

https://www.scb.se/contentassets/e2ef67822f8043549f1554b4f7759bb7/mi0805_2015a01_br_miftbr1901.pdf

Västerås stad (2023). *Grönstrukturplan för Västerås tätort och serviceorter*.

Tillgänglig på Internet:

<https://www.vasteras.se/download/18.33072eae187eac686b32e1e6/1683871961377/Gr%C3%B6nstrukturplan.pdf>

o o o o o o o o o o o

Yttrandet har sammanställts av arbetsgruppen Stadsplanering
Naturskyddsföreningen i Västerås

Med vänlig hälsning

Moa Olivensjö,

ordförande för Naturskyddsföreningen i Västerås

vasteras@naturskyddsforeningen.se

073-808 44 32